

B. N. II, 29.

h. 3, 9.

X1876234

II R
1160

I. N. 7.

DISSERTATIO JURIS PUBLICI
DE

**AUREAE BULL-
LAE MUTATIONE,**

quam

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DN.

FRIDERICO WILHELMO,
MARCHIONE BRANDENBURGICO, ELECTO-
RATVS ET PROVINCIARUM HEREDE &c. &c.

IN ACADEMIA FRIDERICIANA

consensu illustris Facultatis Juridicæ

P R A E S I D E

JACOBO BRUNNEMANNO,
Jurium Licentiato,

IN AUDITORIO MAJORI

D. Octobr. An. MDCC.

publicæ Eruditorum disquisitioni subjicit

JUSTUS HERMAN Schröder/
Mella-Westphalus,

Typis CHRISTOPH, ANDREAE ZEITLERI, Acad. Typ.

XXII.

Q. D. B. V.
DISSERTATIO
DE
AUREAE BULLAE MUTATIONE.
CONSPECTUS.

- C*irca nonum Electorum dissentientes Status potissimum
se fundant in A. Bulla. §. 1.
Occasio inde Dissert. de mutatione A. B. §. 2.
Remissive communia illa de forma, Autore A. B. §. 3.
An A. Bulla plane non possit mutari? §. 4.
A. Bulla simpliciter non est immutabilis. §. 5.
Quis concurrere debeat ad mutationem A. B. §. 6.
Leges publicæ ex statu publico sunt explicandæ. §. 7.
Taxatur inepta applicatio Brocardici: quod non mutatum & c. §. 8.
Confusio Publicistarum qui leges publ. promiscue sine respectu
temporum & status allegant. §. 9.
Quid notetur per notitiam status? §. 10.
Breviter docetur quomodo status Germaniæ mutatus. §. 11.
Observantiæ Imperialis origo ex mutatione status. §. 12.
Probatum exemplis, ubi leges veteres mutatae per statum. §. 13.
Summaria recensio capitum A. B. mutatorum. §. 14.
Mutata A. B. quo ad privilegium de non appellando. §. 15.
quo ad dispositionem feudorum vacantium, §. 16.
quo ad ordinem votandi. §. 17.

- Mutata quo ad locum coronationis & electionis. §. 18.*
quo ad tutelam Electoralem. §. 19.
quo ad Diatas Electorales. §. 20.
quo ad formulam juramenti. §. 21.
quo ad celebrationem missæ intuitu protestantium Prin-
cipum. §. 22.
quo ad certam civitatem in qua comitia celebranda. §. 23.
quo ad expulsionem peregrinorum. §. 24.
quo ad tenorem literarum intimatoriarum Moguntini
§. 25.
quo ad cibationem Electorum aqua & pane. §. 26.
quo ad defensionem & Advocatiam Ecclesiæ Romanæ.
§. 27.
quo ad linguas Principibus Electoralibus addiscendas.
§. 28.
quo ad Judicium Palatini in causis Imperatoris. §. 29.
Brevis repetitio quare hæc abrogata. §. 30.
An Principes debeant consentire in mutationem A. Bullæ. §. 31.
Negatur per rationes. §. 32.
Quare consensus Electorum sit necessarius. §. 33.
Ostenditur Principes quidem ad promulgationem Bullæ, non vero
confectionem ejusdem vocatos esse. §. 34.
Rationes Principum à verbis præoemii: §. 35.
Genuinus sensus illorum verborum. §. 36.
Novum argumentum pro Principibus ob communem olim Ele-
ctionem Imperatorum A. Bullæ restrictam. §. 37.
Nova opinio de orig. Electorum. §. 38.
Testimonia Publicistarum quod A. Bullæ omnium Statuum consen-
su condita. §. 39.
Autoritates in Jure publico declinantur. §. 40.
Dion. Gotthofredi opinio de immutatione A. Bullæ contra Zesch-
linum defenditur. §. 41.

* (5) *

§. I.

On ignotum hodie illis esse potest, qui Acta publica Imperialia perlustrarunt, quanto animorum motu ventiletur adhuc causa *Noni Electoratus* presentibus Comitibus Ratisbonensibus. Testantur hoc abunde tot scripta publica, tot particulares conventus secretaq; consilia, tot denique protestationes a parte Principum emissæ ac protrusæ eo fine, ut investitura Imperatoria ^{19.}/_{9.} Novemb. 1692. Viennæ rite solenniterque Legato Hannoverano Per-Illustr. Lib. Baroni de Groot collata, pro nulla declararetur. Interim si fundamenta juris, quod constitutione noni Electoratus læsum prætendunt Collegii Principum aliquot membra, ea, qua par est, animi æqualitate, citra partium studium, consideres, eo rem fere omnem collimare videas; *esse nonum Electoratum contra dispositionem Aureæ Bullæ; hanc tanquam sanctionem pragmaticam vel legem fundamentalem Imperii non posse mutari sine omnium Statuum consensu, nisi forma Imperii simul mutetur, harmonia capitis & membrorum inde turbetur, & sic salus publica, quæ hac contineatur, per consequens pessundetur.* Apparet hæc querela ex omnibus scriptoribus, qui calamum pro Principibus strinxerunt. Auctor der *Vorstellung des hohen Reichs-Rechtens* apud Cassandrum Thucelium in *Electis Jur. publ. curiosis* p. 51. nihil magis urget contra nonum Electoratum, quam dispositionem A. Bullæ & inde fluentem observantiam Imperii, tot annorum & seculorum decursu roboratam. Sigillatim vero Principes in *Declaratione nullitatis* opposita investituræ Imperatoriæ duris hisce

verbis utuntur: Und dann bekandt / daß solches Verfah-
ren der Investitur über die neunte Chur-Bürde / wider die
von Råysern zu Råysern beschworne und allezeit heiliglich
gehaltene Guldene Bull / 2c. Conferatur integra Decla-
ratio nullitatis apud Hippol. à Lapide in den Curiosen
Raisonnements von der neunten Chur-Bürde p. 173. sequ.
Non autem nova hæc est cantilena, ingeminata quippe fuit
jam Monasterii ac Osnabrugæ, cum studium pacis ibi ferve-
ret, ac octavus Electoratus esset instituendus. Quæ circa
isthanc rem *Vota* extant apud Dn. Thulemarium *de Octovir.*
C. VI. §. VI. §. 18. sequ. omnia uno ore ingerunt, octavum
Electorum eo tempore constituendum, ad pacem & quie-
tem Europæ conciliandam, esse contra expressum tenorem
A. Bullæ, hanc mutari nec posse, nec debere.

§. 2. Ansam suppeditavit mihi res hæc paulo penitius
inquirendi, quid rationis solidæ subsit huic disceptationi,
& in quantum A. Bulla mutari possit. Permutationem vero
non præcise intelligo, ut lex per contrariam legis dispositio-
nem mutata sit, sed sufficit ad mutationem; si capita in lege
aliqua constituta, non in praxin deducantur, aut si deducta
forte uno vel altero exemplo comprobari possint, mox
tamen contrario usu, vel desuetudine vicissim inum-
brata appareant.

§. 3. Ab initio vero me non detinebo in descriptio-
ne A. Bullæ. Hanc enim à Carolo IV. partim Norinbergæ,
partim Metis latam, esse ut legem, Coronationis & Electio-
nis jura tam quo ad Imperatorem, quam quo ad Electores,
confirmantem, patet ex inspectione. Quamvis vero nunc,
more plerisque recepto, hic commodam occasionem ha-
berem, ad thesaurum locorum Communium recluden-
dum, ac multa chartis illinienda de figura, forma, Autore
A. Bullæ; tamen illa omnia præterire fatius duco. Nam
hæc

hæc in vulgus eruditorum etiam nota sunt, nec præterita
 tum à *Publicistis*, tum etiam à specialibus *Commentatoribus*
A. Bullæ. Ex illis videatur Schwederus *Instit. Jur. publ. cap. II.*
Vitriarius Inst. Jur. publ. lib. 1. tit. 2. Pacif. à Lapide *ad Mon-*
Zamban. discurs. 10. §. 4. Oldenburger. *in Limnæo Enucleat.*
L. 1. c. 9. ex his Buxtorffius, Dominicus Arumæus, Martinus
 Rumelinus, & ad hunc in *notis* Myler. ad Ehrenbach. G.
 Theod. Dieterich, Jac. Andræas Crusius, Jo. Volk. Bechman.
 In specie vero Nobiliss. Dn. Henr. Gunther. Thulemarius in
tract. de Aurea, Argentea, cerea Bulla, Cap. 6. 7. 8. & 9. de
A. Bullæ Autore Carolo IV. de variis exemplaribus ejus-
 dem originalibus, ejus figura, eleganter agit: Hinc cupi-
 dum harum lectorem eo remissum volo. Optandum vero
 fuisset, ut & hi allegati Commentatores *A. Bullæ* non unice
 circa hanc corticem versati fuissent; nam intacta hic mul-
 ta relicta esse, fatetur Dn. Pfeffinger *in Vitriario illustr. Lib. 1.*
tit. 2. ad §. 12. lit. a. Quam copiosi enim sunt in descri-
 ptione sigilli & externæ *Bullæ* figuræ; tam steriles vicis-
 sim apparent, quando perventum est ad quæstiones, an mu-
 tatio *A. Bullæ* omnium Statuum consensu fieri debeat?
 Unicus Limnæus fere hæc tantum attigit in *Observ. præ-*
lim. ultim. ad A. Bullam; sed parce admodum, ut suspensum
 relinquat lectorem.

§. 4. Porro hic non est quæstio; *an Aurea Bulla plane*
nullo modo mutari possit? Nam non arbitror fore, qui hoc
 asserat, & si forte aliquis sit, sufficientibus rationibus ab in-
 dole & natura legum omnium petita, refutari posset. Nul-
 lam enim legem temere invenias, quæ non mutationem
 pati possit. In genere enim lex nil aliud est quam decre-
 tum, quo Superior sibi subjectum obligat, ut ad istius præ-
 scriptum actiones suas componat. conf. Pufendorf. *de Jur.*
Nat. & Gent. Lib. 1. cap. 6. §. 4. Hinc ne jus Naturæ quidem
 abso-

absolute aut simpliciter immutabile dici posse, evincit Puffendorf. *alleg. lib. 2. c. 3. §. 5.* Nam quæ à Scholasticis hic afferuntur de *Lege aeterna*, ac si in justitia & sanctitate Dei essentiali Jus Nat. fundetur; illa apud prudentiores nullum applausum amplius invenire videas, relictis scholasticis hominibus scholastica h. e. inani hac speculatione. De legibus autem divinis positivis populo Judaicis constat, quod hodie, qua forenses & ceremoniales sunt, Christianos non obligent. Quod speciatim de legibus omnibus pœnali- bus V. Testamenti hodie non amplius obligantibus, solide adstruunt Dn. Pauli *in Princ. Jur. Part. II. quest. 22. p. 153. seqq.* & fictus A. sub tit. Justiniani Clementis Leucopolitani *Bewissenhafte Anmerkungen von dem Ampte einer Christlichen Obrigkeit / sonderlich die in Beziehung auff Göttliche und Weltliche Rechte eingeführte Straffen der Ubelthäter betreffend / 1698.*

§. 5. A. Bulla igitur, sive per modum legis obliget, (propter verba *Proëm. de Imperialis potestatis plenitudine sancimus.*) sive per modum pacti (de quo dispiciendi inferius occasio forte erit,) tamen nullo modo dici potest, esse eam simpliciter immutabilem. Prius jam deduximus ex indole legum; posterius si esset, A. B. hoc haberet cum Capitulationibus & Recessibus commune, ut per modum pacti obligaret. Verum à pactis, mutuo dissensu ut recedatur, nihil tam naturale est, vel tacente JCo *in L. 35. ff. de Reg. Jur. conf. Dn. Thulemar. de Octoviratu cap. 6. §. 13.* qui in præcedenti §. 12. quidem admittit, solum Imperatorem non posse mutare A. Bullam, cum in Capitulationibus juret, se A. Bullam confirmaturum esse, vid. *Capit. Leopold. artic. 2.* sed immutabilitatem illam moraliter esse intelligendam, rebus nimirum eodem modo sese habentibus. conf. etiam Bœcleri *Diss. de conductore Carolino p. 2.* Hinc ob necessitatem

tatem publicæ salutis, quin *A. Bulla penitus abrogari queat*,
 nullum est dubium *B. Strauchio Dissert. Exoteric. IV. n. 14.*

§. 6. Quam facile vero hoc eviceris, tam ancipitis aleæ
 labor in respondendo est, si quærat porro; Quis habeat
 potestatem mutandi *A. Bullam*, an solus Imperator? An
 Imperatoris & Electoralis Collegii consensus sufficiat? An
 denique reliquorum Statuum consensus etiam requiratur?
 Hæc enim est illa Helena de qua saltatur in Imperio. Equi-
 dem hosce componere fluctus non nostrum est, sed illorum
 competit prudentiæ, qui ad clavum Reipublicæ nostræ se-
 dent, ac salutem Imperii moderantur. Interim de negotio
 publico secundum leges publicas judicare, à nemine, multo
 minus libertate Academica alienum judicari debet. Di-
 cam igitur quid sentiam de mutatione *A. Bullæ*, quam
 citra immutationem formæ Imperii, tum & salutis publicæ
 pessundationem, fieri non posse, multi clamitant. Scili-
 cet in ea sum opinione, multa ob statum Imperii mutatum,
 tacite etiam fuisse mutata; alia quæ hodie mutanda sunt,
 v. c. numerum Electorum, non indigere Principum con-
 sensu, cum per modum pacti iiscum initi, non condita sit.
A. Bulla. Utrumque membrum ut plenius corroboretur,
 operæ pretium esse existimo, ita tamen, ut prius ex habi-
 tu interpretandi; posterius vero, ex monumentis histo-
 ricis, quantum per caliginem temporum licet, deducatur.

§. 7. Apparet autem legum publicarum indolem
 consideranti, plerasque, ob irregularem structuram for-
 mamque Imperii nostri, accedere magis ad pacta, quam ad
 leges stricte sic dictas. Cum vero mens paciscentium so-
 leat sese hic determinare ad utilitatem, quæ pactis hisce in-
 tenditur, prono inde alveo fluit, ne ipsos Principes per mo-
 dum pacti constituentes velle ulterius legum illarum vim
 ac robur, quam quousque patet, intentatam utilitatem

iis promotum iri. Utilitas vero vel salus legibus intentata, tamdiu intelligitur proventura, quamdiu res manent in eodem statu, & negotia politica unam eandemque figuram retinent. Simulac vero status est mutatus, eo ipso leges etiam antea latae alterantur & mutantur. Mutatio enim status, necessario mutat jus, nam omnis status est qualitas moralis, secundum quam jus variat. Prudenter hinc annotat Dn. Titius *in Specimin. Jur. Publ. Rom. Germ. Lib. 1. c. 2. §. 10.* leges publicas à nostro tempore remotiores ex praesenti statu esse aestimandas, quo facto, earum conditio, licet alias dubia fuerit, satis patebit. Atque hoc est, quando *in Capitul. Josephi artic. 2.* dicitur: *Deßgleichen sollen und wollen wir / auch andere des Heil. Römischen Reichs Ordnungen und Gesetze 2c. Wie daß des Reichs Gelegenheit / zu jederzeit erforsdern wird / bessern 2c.*

§. 8. Quam necessaria vero hæc observatio ad explanationem omnium legum, genuinamque legislatoris mentem detegendam; tam neglecta est à plerisque interpretibus, inscitia meliorum, aut quia semitæ ante ipsos trita insistere, ex amore erga Præceptores suos, & ne rei essent violationis quarti præcepti, satius duxerunt. Hinc etiam in publicis controversiis Principum toties quoties audimus ingeminantes ex *L. Sancimus. 27. Cod. de Testam.* decantatum illud Brocardicum: *quod non mutatum est, cur stare prohibeatur?* Quid vero opus est expressam mutationem urgere, ubi mutatio legum ex mutato statu satis apparet. Equidem sensus communis Rusticis etiam dictitat, mandato Principis antea constituto Præfecto, si postea remotus sit, h. e. status mutatus, obedientiam amplius non esse præstandam, licet nullum mandatum expressum ad ipsos pervenerit de non amplius obediendo. Sane hoc Brocardicum (uti pleraque
hujus

hujus farinae) ne in Civilibus legibus earumque observantia adhiberi tuto potest; multo minus in quaestione de valore hodierno legum publicarum. Nescio enim quam mihi lubricum & anceps videatur illud commune Doctorum assertum, omnes leges Romano-Justinianeas, quatenus corpore Juris clausae continentur, esse receptas in foris Germanicis. Quae formula & modus loquendi multis aequo firmo talo consistere videtur, quam quae in systematibus Theologicis, de Canone S. Scripturae clauso, ex Apocalypsi Joannea XVII. 19. afferunt communiter. Verum haec aliorum discussioni relinquimus.

§. 9. Inprimis vero interpretes legum publicarum de statu temporum cui leges applicare vult, sollicitus sit necesse est, hinc acquiescere non potest allegatione alicujus Brocardici, ex jure Civili, ob febriculosam ostentationem hujus artis saepius applicati ad leges publicas. Ausim enim dicere, confusionem qua adhuc laboramus in Jure publico, & quod communiter tradita ex arte illius non velint concordare cum iis quae in ipsis rerum argumentis obtinent, bonam partem ex hoc fonte, scilicet interpretationis legum veterum, sine respectu ad statum & conditionem nostrorum temporum, ortam esse. Plerorumque veterum Publicistarum naevum hac in parte attigerunt *Delibat. Jur. Publ. §. 1.* Ante Reformationem Evangelicam, haec omnia plus quam Cymmeriis tenebris involuta fuisse, non est mirum; nam idem fatum per totam fere Europam imo orbem expertae sunt omnes solidiores disciplinae. Intererat enim Curiae Romanae (& adhuc inteteste) inanibus speculationibus & nugis, splendido philosophiae titulo ornatis, vivida ingenia in devia detorquere, ne artes Pontificis & rationem ejus status callidam persentiscant. Post Reformationem, efflorescentibus una cum illa litteris, citiores felicioresque progressus

gressus fieri potuissent in solidiori Jure publico, ni comper-
tum esset, quanta sit vis præjudiciorum & opinionum ani-
mo præceptorum cum quibus innutriti sumus ac adolevi-
mus. Amor erga Jus Justinianum (respectu applicationis
ad Jus publicum intempestivus multis visus) à Doctoribus
Italicis in nostras Academias translatus, tum & inveterata
opinio, de laciniis ac reliquiis veteris ac quartæ monarchiæ
Romanæ in Germania commorantis, efficiebant, ut illi Do-
ctores qui eo tempore titulum Publicistarum mereri vo-
lebant, in suis operibus, quicquid supererat ex veteribus
Capitulis, observantia imperiali & consuetudinibus veteris
libertatis retinentissimis, juxta ulnam Justinianeam in libris
tribus ultimis Codicis repertam. h. e. Leges monarchicas
metirentur. vid. *Delib. Jur. Publ. §. 1. f.*

§. 10. Optandum igitur fuisset, ut sequentes Doctores
oculum attentioem habuissent ad notitiam Juris publici
solidiorem & intimiorem, neque contenti fuissent conge-
rie & conglomeratione Recessuum, Reformationum, Ca-
pitulationum aliarumque legum fundamentalium diver-
so tempore latarum. Hoc enim plerisque Jus publicum
tradere dicitur. Cum enim origines nostri Imperii à Fran-
co-Carolingica stirpe repetendæ sint, nemine ex cordatio-
ribus hoc diffitente, facile inde conjicere licet, modum re-
giminis recepti, continuati mutatique etiam per singula
fere secula, maxime duo posteriora, varias etiam leges pro-
duxisse, quæ nisi ex statu ac tempore quo latæ, explicentur,
quid aliud quam chaos & corpus hiulcum ac deforme in-
de effingas. Intelligimus vero per statum Imperii vincu-
lum vel nexum Imperantium & parentium h. e. Capitis &
membrorum. Leges autem statum illum corroborant,
vel inde profluunt. Misera hinc non potest non esse in-
terpretati legum publicarum, quæ sine cognitione status
publi-

publici suscipitur; quamvis enim status ex legibus non ad-
discatur, vicissim tamen leges notitiam status præsuppo-
nunt, & inde explicationem suam accipiunt. Equidem non
requirimus necessario notitiam status adeo specialissimam,
ut quis rationem status cujusvis domus principalis, aut arca-
na dominationis debeat in numerato habere, hæc enim ady-
ta plerisq; inaccessa manent; sed notitiam indigitamus Im-
perii generalem, consistentem in primis in delineationibus
nexus imperantium & parentium in idea totius non con-
fusa quidem, sed tamen etiam non distinctissima. Conf.
Excell. Dn. Thomasius *in Schol. ad Monzamb. præf. §. 13.*

§. 10. Ex mutato hoc statu Imperii singulis seculis
fere contingente, & in primis post Reformationem Evange-
licam & Pacem Osnabrugo-Monasteriensem, mutatas si-
mul fuisse leges necesse est. Non est animus rem ab ini-
tio repetere, ac ex mente Furstenerii *de Suprematu c. XIV. seq.*
originem Principum ac superioritatis territorialis à devi-
ctis Regulis & Ducibus in consortium majestatis verius as-
sumtis, quam plane subjugatis, deducere. Interim si conce-
dimus doctissimo Kulpisio *de Jur. legat. Princ. Germ. cap. VII.*
Caroli M. tempore nudos magistratus fuisse Principes, & in-
de tempore Carolingorum leges publicas indolem monar-
chicam præ se tulisse, consequens esse; nihilominus illud
fatis clare patet, extincta stirpe Carolingica, fundamenta
superioritatis territorialis jacta, ac statum inde publicum
mutatum esse. Hæc mutatio status Germanici de seculo in
seculum contigit, maxime ex quo publicis Capitulationi-
bus modum regendi definierunt. Accessit dissidium re-
ligionis, cujus intuitu non potuerunt non sat multæ leges
de hac disponentes interpolari, alterari, mutari, uti hoc
exemplis A. Bullæ mox comprobabitur. Tandem Ger-
mania post tricennarium illud bellum, indeque secutum

Instrumentum Pacis insignem illam mutationem status passa est, ut qui antiquas leges Monarchicas, licet expresse non mutatas, crepare, aut pristinum stylum Curiae à Principibus ex observantia retentum, non ex usu rerum praesentium vellet metiri, is certe dignus est, iudice acutissimo Monzambano, ut vervecum patria ei assignetur.

§. 12. Non puto etiam memet heic à recto tramite aberraturum esse, si observantiam Imperialem *das Reichs-Herkommen* maxime ex hoc fonte derivem. Quamvis enim hæc sæpius inane nomen sit, quo nunc pro affectu suo quis utitur, nunc repudiat; puto tamen bene posse definiri, per conventionem tacitam, ab Imperatore & Statibus, vel aliquando his solis, diuturno usu initam, qua varia, totius Imperii vel Statuum res, nec non operandi modum concernentia determinantur. Equidem existimat illust. Dn. Kulpis. *in eleg. Diss. Argentorati hab. 1685. de Observantia Imperiali*, quod origo ejus a genio populi Germanici omni tempore consuetudinis amanti, repetenda sit; sed cum illa ratio quidem quo ad quædam exempla valeat, de cetero vero non proxima sit; hinc malo hac in parte cum Dn. Titio *laud. specimin. Jur. publ. L. 1. c. 4. §. 13.* potissimam rationem ab *imperii mutatione alium agendi modum desiderante*, arcessere.

§. 13. Quod si nunc leges Imperii antiquiores percurrere, ac quid hodierno statu mutato ex illis simul tacite mutatum esset, demonstrare vellem, vereor ut res in tractatum excresceret. Unum tamen vel alterum exemplum, antequam ad capita A. Bullæ exinde mutata nos conferamus, adducere forte non præter rem erit. Constant ex Historiarum monumentis vetustioribus varia pœnarum genera, quæ etiam a Principibus Germanicis fuere sumta. Canem scabiosum portare Principes in pœnam turbatæ

batae pacis publicae interdum coactos fuisse, memorabile docet exemplum Comitis Palatini. Plura congescit B. Dn. Crusius in peculiari tr. de *portatione Canum*, qui extat inter ejus opuscula juridico-politica. In Reces. Imp. de Anno 1512. tit. IV. & Reform. Polit. tit. 6. Fiscalis Imperii jubetur etiam inquirere in Blasphemantes & Principes & Electores Imperii, si talia crimina non puniant. Hæ leges & consuetudines nunquam contrariis legibus abrogatae; & tamen quis diceret, hodie non esse tacite abrogatas, mutato statu. Acute Furstenerius de *Supremat.* c. 29. *Principem aliquando canem scabiosum ferre coactum, non magis nostris moribus congruit, quam quod Josua decem Reges bello captos suspendi jussit, & Sesostris trahentibus Regibus curru vectus est, Romani vero ductos in triumphum Reges in carcere necabant.* Idem dicendum quando de poena & inquisitione Principis blasphemantes non punientis disponitur in allegato Recessu. Tempora sunt mutata. Kulpisio ad *Monzamban.* cap. V. §. 29. ex Mylero urgenti, Status non solventes per multos Recessus condemnari in duplum, imo privatione regalium; regerit bene Dn. Thomas. in *Schol. ad Monzamb. alleg. loc.* utinam Mylerus id magis ostendisset exemplis. Hæc forte olim. Hodie Status in multis mutavit Recessus. Hodie Principum persona sancta & inviolabilis. Soli Deo peccant. Huic delicta Principum committenda. Agnovit hoc Ill. Dn. de Rhetz in *Instit. Jur. publ. Lib. IV. c. ult. §. 13.* ita determinans rem: *in vitam & caput Principis, vigore legum publicarum, sive in suo, sive in alieno territorio deliquerit, hodie animadverti non potest.* Non dico Blasphemiam capitaliter puniri non debere, sed à nostris Principibus puniri debere sub poena, nego. Quanquam & in poena hoc casu a privato sumenda, (si adhuc præcise in novo Testamento hæc poena injuncta) circumspectionem tamen desiderem, ne Arria-

norum

norum aut Socinianorum Sectæ addicti hoc prætextu miserabiliter crucientur. Exemplum Michaelis Serveti notum est, hoc obtentu Genevæ combusti æternam crudelitatis maculam autoribus suis inurens. Et utinam non recentiora extarent exempla hominum errantium circa secundam personam Trinitatis, propterea capite plexorum, quasi blasphemi fuissent in Deum. Memorabile exemplum 1687. in celebri quadam Civitate Imperiali contigit, cujus processum exhibet Dn. Arnold. *Part. IV. Der Kirch- und Râßher-Histor. sub num. IIX. p. 482. seqq.*

§. 14. Propius vero nunc accedamus ad exempla A. Bullæ mutata tacite, mutato statu posteriorum temporum. *Extra controversiam*, inquit Dn. Thulemar. *de Octovirat. c. XI. §. 14. Auream Bullam in multis non esse observatam.* Dum vero lex in aliquo capite non observatur, eo ipso mutationem in hac re patitur. Probat vero porro idem Autor ex Limnæo *Comment. ad A. B. cap. II. n. 103.* & Carpzovio *de Lege Regia Germ. c. 3. sect. 3.* sequentibus capitibus mutatis. (1) in Electorum privilegio de non Appellando, (2) in ordine votorum, (3) quo ad locum Coronationis, & electionis, (4) quo ad concessionem feudorum regalium Imperio apertorum (5) quo ad tutelam Electoralem, (6) quo ad juramentum Electorale, (7) quo ad Missam. Eadem puncta mutata esse, admittunt Oldenburg. *in Limn. enucl. L. 1. c. 9. §. 13.* Pfeffing. *in Vitr. Illustr. l. c. p. 36.* Quibus addi potest, (8) Electores teneri convenire singulis annis. (9) Dispositio de cibandis Electoribus aqua & pane, si electionem ultra constitutum tempus differant (10) quod Imperator temporale Caput Christiani orbis vocitetur. (11) Peregrini exesse jubentur. *A. B. c. 1. §. fin.* (12) De primis Comitibus Noribergæ habendis. (13) De linguis exoticis addiscendis. (14) Quo ad certum numerum comitatus Electoralis A. B. *c. 1. §. 20.* §. 14.

§. 15. Hæc sunt capitula, quorum mutationem collatio temporum præsentium cum præteritis testatur, licet expressis legibus A. Bulla non præcise mutata reperiantur. Merentur igitur singuli Articuli, ut penitus inspiciantur.

§. 16. Primo loco sistimus privilegium de NON APPELLANDO. De hoc dispositum legimus in *A. B. C. XI. §. 2. & 3.* ubi omnibus Electoribus concessum, ut non possit à sententiis ipsorum appellari. Nihilominus nonnulli Electores Ecclesiastici v. c. Coloniensis sua sponte huic privilegio renunciarunt. vid. Dn. Schwed. *Inst. Jur. publ. Part. special. Sect. 1. C. XI. §. 2.* Saxo vero & Brandenburgicus illo jure semper sunt usi. vid. Illustr. Dn. Stryk. *in Dissert. de Appellatione illicita cap. 1. Burgoldens. p. 2. ad Instr. Pac. Discurs. 20.* Remissione autem hujus privilegii eo facilius Electores A. Bullam negligere potuerunt, quia tralatitium est, quod favori pro sese introducto, quilibet in suum præjudicium renunciare valeat.

§. 17. Ratione FEUDORUM ELECTORALIUM VACANTIUM & circa illa distributionem, A. Bullam mutatam esse, Dn. Thulemar. *de Octovir. alleg. c. VI. & Pfeffinger. cit. l.* existimant. Nimirum A. Bulla c. 7. §. 53. cautum est, ut si aliquis ex hujusmodi Principatibus ipsorum Imperio sacro vacare contingeret, tunc Imperator sive Rex Rom. qui pro tempore fuerit, de ipso provideret. Hic primo posset dici, in *Instrumento Pac. art. 4.* verbis: *quod si vero contigerit & c.* constitui, ut si Electoratus Bavaricus extinguatur, nullus alius surrogetur in ejus locum. Unde porro sequi videtur, vacantem Electoratum non posse semper suppleri ab Imperatore, juxta dispositionem Bullæ. Verum hoc ipsum potius ad observantiam A. Bullæ stabiliendâ facit, quod Linea Wilhelmina extincta, Electoratus Bavaricus desinere debeat. Por-

C

ro pu-

ro putant ab hoc capite in A. B. discedi, quod allegato c. 7. §. 3. solum dicatur, *de vacante Electoratu Imperatorem providere debere*. Diether. ad A. B. c. 7. p. 55. Verum admodum dubium est, an solus Imperator, excluso consensu Collegii Electoralis possit de vacantia suppletione disponere. Primum enim non extat expressis verbis in Bulla: unice, vel solum Imperatorem providere debere, hinc dubia interpretatio, quæ si etiam clara, tamen mutatio legis asserenda est. Nam si casus forte contingeret, arrideret mihi potius Limnæi sententia *Tom. 5. I. P. in addit. ad L. 1. c. 12.* quod consensus Electorum esset tali casu de necessitate. Cui asserto favet *artic. 38. & 43. Capitulationum Leopoldi & Josephi.* Und über solches alles / Dasjenige Collegium in welches sie sollen auffgenommen werden / genugsam gehöret &c. *Addat. Per-Illustr. Dn. de Rhetz. Comm. ad I. Feud. p. 191.*

§. 18. Porro A. B. non observata semper est ratione ORDINIS VOTANDI. Nam in *A. B. Cap. IV. §. 2.* sancitur, ut Archiepiscopus Moguntinus vota singulorum Electorum inquirat & tandem ultimo loco suam sententiam dicat. vid. *§. 2. A. Bullæ.* Verum ordo hic mutatus in Electione Caroli V. ubi teste Schleidano *Comm. lib. 1.* Moguntinus, ut eo citius disponderet & pertraheret Collegiarum animos in partes Caroli V. primus votum dixit. Idem observatum fuisse in electione Maximiliani II. refert Arumæus *in discurs. 3. ad A. Bullam cap. 3. tbes. 21.* Quamvis autem Limnæus *jur. publ. lib. 2. c. 3. §. 60.* Strauch. *Diss. exoter. 4. tb. 3.* Carpzov. *de Leg. Reg. cap. 2. Sect. 8. n. 7.* negent, Moguntinum ordinem in votando præscriptum ab A. B. immutasse, tamen ipse Carpzovius, postea meliora edoctus, peculiari *Dissertat. Lips. 1650. de Voto Moguntini habita,* comprobat & disputat adversus Limnæum ex ipsius Sabini relatione, quam contra Schlei-

Schleidanum pro se attulerat Limnæus. Posset porro dici, vota in A. B. præscripta, propterea esse mutata, quia *Instrumento Pac. art. 4. §. 5.* octavus Electoratus accessisset. Huic vero rei alii contradicunt, ac putant hoc non turbare ordinem suffragandi in A. Bulla præscriptum, quartum ordinem ab A. Bulla Palatino quo ad votum assignatum, jam Bavarum Electorem occupare loco Palatini, esse hoc surrogationem novi subjecti, in locum remoti, non A. Bullæ abrogationem vel mutationem. Nos equidem, qui semper adsumus pati |lubentissimo animo, ut quilibet suo sensu abundet, nec huic luscinia methaphysicæ ex organo Aristotelis opt. max. canonem crocitantis reclamamus, dummodo nobis liceat per ejusmodi philosophicos Publicistas, (qui ex voce, uti Leo ex ungue, dignoscuntur optime ad quam classem eruditorum pertineant) memorare, citra illuminationem philosophicam posse comprehendere, necessario mutationem si non ordinis, tamen numeri sequi, quando in subjecti remoti locum alius substitutus votum edit, & subjectum remotum etiam votandi libertatem & jura retinet: vel secundum simplicitatem non philosophicam: Dispositionem A. Bullæ quo ad numerum votandi hodie mutatam esse, quia post *Instrum. Pac.* octo Electores sunt, non vero septem uti in Bulla.

§ 19. Quo ad locum CORONATIONIS, ELECTI-
ONIS & PRIMORUM COMITIORUM NORINBERGÆ
celebrandorum, multa deprehenduntur disposita in A. B.
quæ hodie mutata sunt, nec amplius observantur. Primum
enim A. Bulla *Cap. 28. §. 5.* vult, ut Coronatio *Aquisgrani*
suscipiatur. Observatum etiam hoc fuit per tempus ali-
quod, uti patet ex catalogo Imperatorum ibi corona-
torum, quos recenset Limnæus in *Comm. ad A. B. obs. ad.*
d. l. Sic etiam Carolus V. maximopere desideravit Aquis-

grani coronari, & cum de pestilentiali ibi grassante morbo admoneretur, respondisse fertur, se constanter decrevisse, nullibi nisi in antiqua Carolorum sede Regni diadema assumere. Hartman. Maurus de Coronat. & Inaug. Carol. V. Nilominus longe plura adfunt exempla maxime recentiora eaque Illustria, quibus demonstrari potest, coronationem Imperatoriam alibi fuisse peractam. Ferdinandus I. & II. Maximilianus II. Matthias & Gloriosissimus Leopoldus, *Frankofurti*, Rudolphus II. Ferdinandus III. & IV. *Ratisbona*, Augustissimus Josephus Rex Romanorum, Augustæ Vindelicorum 1690. coronati sunt. Dn. Schweder. *Inst. Jur. publ. part. spec. sect. 1. c. 2. §. 3.* Porro in A. Bulla *Cap. 4. §. 4.* constituitur, quod Elector Coloniensis coronationem peragere debeat. Verum Elector Moguntinus litem desuper movit Coloniensi, quia A. Bulla non disponi, si Coronatio fieret alibi quam Aquisgrani. Hanc in Dioecesi Coloniensi esse. Stetit a partibus Moguntini Conringius, nec infeliciter pro illa qua pollebat in historia Germanica eruditione incomparabili. Res vero tandem per transactionem decisa 1657. 25. Junii ita, ut uterq; alternatim hoc jus exerceret, quoties Imperator coronandus esset in Civitate extra utriusque Dioecesis sita; de cetero neutri in Dioecesibus ipsorum hoc jus ambiguum esse debere. vid. *Transactio illa in Diario Europeo ad A. 1658. p. 938.* Celeb. Dn. Becman *Notit. Dignitat. illustr. L. 4. c. 1. §. 3.* Observandum vero est, hic non fuisse controversiam de actu impositionis *Coronae*, nam ad hunc omnes tres Electores Ecclesiastici per notissimam praxin concurrunt: sed de actu consecrationis & benedictionis, quæ tempore coronationis fieri solet. Ceterum quod ad electionem Imperatoris attinet, in A. Bulla *cap. 1. §. 19. & c. 2. §. 28. §. 5.* certus locus est præscriptus, *Frankofurtum ad Mœnum*. Verum & hic sta-

tus

tus ut & circumstantiæ temporis sæpius mutationem suadent, quod patet vel recentissimo exemplo electionis hodierni Regis Romanorum. Hujus electio Augusta Vindelicorū peracta. Neque enim terror Gallorum dudum ad Coronam Imperii adspirantium, permittebat, ut Francofurti electio fieret. conf. etiam Oldenburg. *in Limnæo Enucl. L. 1. c. 9. §. 6.* Interim solent Francofurtenses sibi conservare sua jura exhibito Collegio Electorali memoriali aliquo, cujus novissimam copiam in Electione Josephi exhibet Dn. Pfeffinger. *Vitriar. Illustr. lib. 1. tit. 6. §. 9.* Tertio disponitur A. Bulla c. 28. §. 5. prima post electionem comitia Norinbergæ habenda esse. Ast communis praxis & observantia docet, hoc non ita religiose observari, verba sunt Monzambani *de stat. Imper. cap. 5. §. 24.* secundum aliorum vero philosophiam, juris publici controversias metaphysicis tricis involvere non adfuetam, legis capita non observata, sive non-usus & tacite mutata pari passu ambulant.

§. 20. TUTELA ELECTORALI A. Bullæ non observantiam & immutationem probari posse, multi asserunt. Notum est illam *Cap. VII. §. 4.* disponere, quod in casum mortis Electoris, filio primogenito defectum ætatis patienti, Tutor proximus Agnatus esse debeat. Nihilominus Fridericus IV. Elector Palatinus, antequam diem obiret supremum testamento filio impuberi, Johannem Ducem Bipontinum, remoto proximioris Agnato Philippo Ludovico Neoburgico, tutorem constituit. vid. *Diss. Dn. Alexandri sub præsid. illust. Dn. Stryk. de Tutela materna Princ. Imper. Cap. 1. §. 8.* Oldenburg. *in Limnæo Enucl. Lib. I. cap. 9. §. 13.* Acris inde disceptatio orta est, dum pro partibus Bipontini steterunt Marquardus Freherus & Dionys. Gothofredus; jura vero Neoburgici defenderunt Zeschlinus & Friedenreich. Maximam partem disceptatum est inter illos,

an A. Bulla disponat tantum in casum, si testamentarius tutor non adsit. Hoc voluerunt defendere Freherus & Gothofredus. Nos hanc litem in presenti sequestramus, & cupidum lectorem ablegatum volumus ad modo laudatæ *Dissert. Cap. 1.* tum & ad Magnif. Dn. Coccej. *Jurispr. publ. c. 29. §. 17.* Interim si vel maxime concederemus, A. Bullam omnes Tutores testamentarios respuere allegato *cap. 7. §. 4.* Tamen hanc dispositionem hodie mutatam esse mutato statu, non sine prægnantibus causis forte asseri posset. Quid enim si Agnatus Senior alienæ religioni addictus sit, ut adeo periculum inde toti provinciæ immineat? Certe cum conderetur A. Bulla, una religio erat in Imperio, nec illi casus prævideri, nec præcaveri à Carolo IV. potuere, hinc ejus dispositio generalis, etiam intelligenda erit, rebus in eodem statu manentibus, Conf. Excellentiss. Dn. Jo. Sam. Stryk. *de A. Bullæ controvers. potior. §. 79.*

§. 21. De COMITIIS ELECTORALIBUS Collegialis oder Chur-Fürsten-Tage dispositum etiam legimus A. Bulla *cap. 12.* quod scilicet Electores per singulos annos semel in aliqua Civitatum S. Imperii personaliter congregari debeant. Inde etiam existimat Arumæus de *Comitiis Cap. II. n. 29.* hujus rei institutum acceptum ferri debere Carolo IV. verum contra hunc recte disputat Rachelius in *Diss. de Comit. Elect. tb. 2.* ac demonstrat, jam ante Carolum IV. Electores convenire solitos fuisse, ubi simul perstringit Arumæum in *Discurs. V. ad A. B. tb. 20.* & Carpzovium de *L. Reg. Germ. cap. 5. Sect. 7. n. 11.* asserentes, licere Electoribus per A. Bullam, in scio Imperatore, convenire & diætas celebrare. Quæ quamvis menti Caroli IV. convenientia sint, tamen si usum temporum, quæ A. Bullam subsequuta sunt videas, paulatim hoc ipsum, uti multa alia in desuetudinem abierunt, uti hoc fatetur *tb. 3.* laud. Rachelius.

Hinc

Hinc Limnæus *ad artic. 5. Capitul. Carol. V.* ait, se mirari, quod A. Bulla in Capitulationibus pro regula ponatur, cum, quantum conventus Electorales attinet, nihil minus hodie sit quam regula usu scilicet maxime immutata, quam immutationem in *undecim capitibus* sive punctis factam fuisse ibidem fufius docet. Unde satis patet etiam, in his sat magnam mutationem A. Bullam per subsequencia tempora passam esse. Nam Electores diætas instituere possunt particulares quot volunt. vid. *Capitul. Josephi artic. 6.* Constituitur ibi licentia diætarum Electoralium: *So offt es die Reichs-Nothdurfft erfordert.* Nihilominus per annos sæpe multos solennis diæta Electoralis non fuit instituta. v. c. ab Anno Anno 1637. usque ad Anno 1683. Solent tamen Electores vi hujus juris in Comitibus sæpe particulares ejusmodi conventus instituere. vid. Rachel. *l. c.*

§. 22. JURAMENTUM ab Electoribus in Electione præstandum, præscripsit quo ad omnia formalia Carolus IV. in A. Bulla *cap. II. §. 2.* verum hodie in hac forma non præstatur. Neque latina amplius sed Germanicâ formula nunc arridet. Formulam juramenti, qua in Electione Josephi tam Clerici quam Laici Electores usi, exhibet Dn. Pfeffing. *ad Vitriar. L. 1. tit. VI. §. 14. lit. f.* conf. etiam Sigism. Ferrar. *Coronat. Joseph. p. 104.* Notabilis est clausula juramenti adducti: *Als mir GOTT helffe und sein heilig Evangelium.* Quæ substituta est in locum veteris invocationis: *Als mir GOTT helff und alle Heiligen.* *A. B. c. 2. §. f.* Hanc à tempore Passaviensis Transactionis noluerunt adhibere Protestantes. Disputatum etiam est, an illa formula licita: *Ich schwere zu GOTT und bey dem heiligen Evangelio.* conf. Schweder. *Jur. publ. p. 229.* quæ ita potest explicari: Ego jure Deo per Christum in Evangelio revelatum, tunc est res salva. Cæterum Ecclesiastici Electores coram Evangelio

gelio jurant, sed non tacto Evangelio. Seculares digitos Evangelio imponunt, uti etiam jure Novellarum dispositum legimus. Rationem hanc suppeditant, quod Ecclesiastici jam dum vi officii S. Scripturæ & conscientiæ suæ rationem habere soleant, quod non æque facere videantur Seculares. Verum hæc ratio solitam h. e. imaginariam Cleri sanctitatem sapere videtur. Ceterum conf. etiam hic Illustr. Dn. Stryk. *de Jur. Sens. Diff. VII. cap. 1. n. 27.*

§. 23. De MISSA & ejus celebratione, haud pauca etiam disposita invenias in A. Bulla *cap. 2. §. 1.* Verum hæc omnia pro ratione illorum temporum. Hodie cessat hæc dispositio quo ad Principes Protestantes. Svaves vero hic & (si dis placet) accurati sunt Publicistæ, qui mutationem Bullæ in hoc capite & præcedenti de formula juramenti propterea nolunt concedere, quia lex stare præsumatur, esse vero hic tantum subjecti subductionem, ex postfacto immutata religione. Quasi vero non idem esset hoc, quam quod diximus, statum omnem circa hoc caput mutatum, mutasse simul dispositionem Bullæ. Gaudeant igitur per nos alii suis metaphysicis flosculis controversiis Principum oppido dignis, modo concedant, A. Bullæ dispositionem quo ad Missam visitandam, non observari à Protestantibus. Loquuntur hoc tot exempla. Solent enim secedere Protestantes durante Missa in proximum Conclave. Ita fuit observatum in electione Maximiliani II. Rudolphi II. Matthiæ & Ferdinandi II. vid. Schutz. *Jur. publ. vol. 1. diff. 2. §. 14.* Videbantur quidem de hac sua consuetudine aliquid remisisse Protestantes, dum in Electione Ferdinandi IV. 1654. & Leopoldi 1658. intererant Missæ, conf. Aut. *der Grund-Beste p. 2. c. 2.* Nec pauci adsunt Theologi, qui salva conscientia Evangelicos huic rei interesse posse contendunt, si spectatores saltem agant, exemplo Naamanis
Siri

Siri hoc comprobantes. conf. integrum responsum Bidenbachii Concionatoris aulici Wirtenbergici de hac re, quod extat inter ipsius Consilia *Decad. V. conf. 1.* Verum non videtur omnium conscientias tranquillare potuisse hic Casuista, ut pleraque hujus generis magis produnt inclinationem & statum animi scribentis, quam ut alteri titubationes suas demant. Nam cum Comitata Ratisbonnensia 1663. inchoarentur, denuo secesserunt Legati Evangelici. vid. Dn. Pfeffing. *ad Vitriar. loc. cit.* In novissima electione Josephi legatus Saxonicus & Brandenburgicus iterum exierunt teste Sigismundo Ferrario *de elect. Joseph. p. 103. his verbis:*
 Zu Ende der Mess sint die beeden Churfürstlichen Herrn Abgesandten wieder in den Chor gekommen / und hat so dan hochgedachter Herr Prælat, Das veni sancte Spiritus wiederum angefangen.

§. 24. Certus etiam COMITATUS Electoribus assignatus est in A. Bulla *cap. 1. §. 20.* nimirum ducenti Equites, inter quos quinquaginta armati. Atque hoc factum videtur partim ad annonæ caritatem impediendam, partim ut pari potentia par libertas in votando conservaretur. vid. Dieterich *ad A. Bull. tit. 1. pag. 23.* Verum hanc dispositionem non fuisse observatam, facile credendum est. Eo enim tempore luxus & pompa aularum nondum in tantum fastigium everta. Hinc non mirum, quod in Electione Maximiliani. II. Moguntinus 360. Equites, Palatinus 364. Saxo 802. Brandenburgicus 452. secum duxerint. Nam Illustr. Dn. de Rhetz. *Inst. Jur. publ. lib. 1. tit. 4. §. 23.* docet, quod hodie hoc ab arbitrio Electorum dependeat. Suffragatur huic Dn. Schweder. *Inst. Jur. publ. part. Special. sect. 1. cap. 2. n. 16.* teste quo, numerus ille 200. Equitum in A. Bulla præscriptus, non adeo curiose hactenus est observatus, sed sæpius cum pluribus personis intromissi sunt Electores, uti Sprenger, *lib. 1. cap. 29.* & Limnæus *ad A. B. cap.*

cap. 1. §. 20. obs. 1. docent. Ceterum quod *Cap. 1. A. B. de Conductu* mandatur præstando a Principibus in Persona Electoribus, illud hodie cessat & mutatum est cum statu mutato Imperii. Eo tempore nulla pax publica erat, sed Germaniæ viæ erant intutæ & deprædationibus obnoxia. Is status fere durabat ad Maximilianum I. hic emissa constitutione pœnali contra fractores pacis publicæ, demum pacatiora tempora Germaniæ procuravit. Postea crescente indies arte regendi & politica, magis ac magis securitas viarum procurata. Hinc cessat nunc illa operosa provisio Caroli IV. conf. Bœcleri *Conductor Carolinus*.

§. 25. Idem dicendum est, quando in A. Bulla *cap. 1. §. fin. omnes PEREGRINI urbe Francofurtensi, ubi electio peragenda, exesse jubentur*. Imo pœnæ huic minantur ac juramentum exigitur, ut sancte hoc observet. Formulam juramenti a Senatu Civibusque Augustanis præstiti in novissima electione Josephi exhibet Dn. Pfeffinger. *in Vitriar. illustrat. lib. 1. tit. 6. §. 12.* Nihilominus multa adfunt exempla, ubi peregrini civitate non sunt pulsî. In Electione Leopoldi Imperatoris 1658. Mareschallus de Grammont & Marchio de Lionne Gallici legati, Comes de Penderanda Hispanus, legatus Sabaudicus aliique præsentés, nullatenus urbe excedere voluerunt, & quia haud dubie non consultum visum est, vi promovere ipsorum discessum, relictî sunt, decreto tamen a Collegio Electorali edito, ne res in consequentiam traheretur. Eadem protestatio repetita est in Electione Josephi Regis Romani Augustæ Vindelicorum facta. vid. Decretum ap. Pfeffing. *Loc. cit. §. 13.*

§. 26. Moguntinum Electorem intra mensem a primo die quo de morte Imperatoris rescivit, Collegas ad futuram electionem convocare debere, constat ex A. Bulla *c. 1.*

2.4. vid. etiam Dn. Thulemar. *de Octovir. c. 24. 25.* Monzambano *de stat. Imper. Germ. cap. IV. §. 5.* Tenor harum literarum præscriptus invenitur in *A. B. Cap. XVIII.* Si vero praxin & observantiam consideramus, in *forma patenti & latina lingua* non amplius tales literæ intimatoriæ mittuntur a Moguntino. Exemplar Germanicum, pro ut illud in novissima electione Josephi Regis adhibitum, exhibet Dn. Pfeffinger. *in Vitr. illustr. Lib. 1. tit. C. §. 5. lit. 6.* Ubi porro notandum, quod, si Moguntinus in his literis expediendis negligens deprehendatur, tunc reliqui Electores propria autoritate convenire debeant, pro fidei suæ virtute, qua sacrum prosequi tenentur Imperium, uti dispositum *A. B. c. 1. §. 19. conf. Limnæus ad Capitul. Ferdin. III. artic. 50.* Dn. Schweder *Introd. Jur. publ. part. spec. sect. 1. c. 2. §. 7.*

§. 27. Famosa est etiam dispositio *A. Bullæ cap. II. §. 5.* ubi Electores, si electionem facere distulerint intra triginta dies, a die præstiti juramenti, continuo numerandos, *ex tunc panem manducare, & aquam bibere jubentur*, & nullatenus Civitate exire, nisi prius per ipsos vel majorem partem ipsorum Rector, seu temporale Caput fidelium electum fuerit. Verum si unquam legem status subsequentiū temporum immutavit, certe hæc præsens pœnalis est, ignominiosa non minus quam sordida, ut loquitur Dn. Schwederus *Jur. Publ. Part. spec. Sect. 1. c. 2. §. 24.* Interim, pergit, vix constat, hanc pœnam aliquando coercuisse Electorum cunctationem, quamvis in novissimis præsertim electionibus (Leopoldi haud dubie indigitat, ultra annum extractam vid. Schweder. *alleg. cap. §. §. 12. inf.*) non semel mora electionis, spatium 30. dierum excesserit. Palearis hæc constitutio, secundum Per-Illustr. Dn. de Rhetz. *Inst. Jur. publ. tit. 4. §. 33.* moribus nunquam observata fuit, & fere usu contingere non potest, cum Sacristiæ vel Conclavi diu interesse

non soleant. Nam vix ultra binas horas ibi commoran-
tur, cum antea ex privatis conventibus jam certi sint, quor-
sum colliment majora vota. Ceterum considerari mere-
tur, pœnam huic fere similem à Papa Cardinalibus præ-
scriptam esse, si debito tempore Papam non eligant. Sci-
licet *Cap. 3. X. de Elect.* constituitur, ut si Cardinales in Con-
clavi non elegerint intra *tres* dies Pontificem, per *quinque*
dies sequentes contenti esse debeant uno ferculo, quibus
diebus pariter elapsis, panem vinum & aquam tantum ac-
cipiunt. vid. *Limnæus Jur. publ. lib. 2. c. 3. n. 55.* *Dieterich.*
ad A. B. Tit. 2. p. 27.

§. 28. Denique quando in allegato Capitulo A. Bul-
læ Electores jubentur eligere CAPUT TEMPORALE FI-
DELIUM, illud non ex sensu primævo, sed statu hodierno
explicandum est. Cum omnes Ecclesiæ Romanam ut Do-
minam venerarentur, ortæ sunt istæ phrasæ: *Imperator Ca-*
put temporale mundi. A. Bulla *Cap. II. §. 3. 4. 5.* *Advocatus*
Universalis sive der Oberste Vogt und Haupt der Chri-
stenheit/Recess. Imp. de Anno 1529. §. und anfänglich. Huic
adjungebatur Papa, Caput (si displicet,) Spirituale Corpo-
ris Christiani, quo ipso tacite insinuabatur Eminentia papalis
in Ecclesiasticis. Verum hodie per divinam gratiam melius
informati sumus de statu Ecclesiæ. Quod scilicet illa aliud
Caput nullum habeat quam Christum, externum vero ejus
regimen dependeat à Majestate, sive illo qui summam pote-
statem habet in republica, uti à Grotio, Conringio, Blon-
dello, aliisque dudum deductum est solidissime; Hinc juxta
hodiernum statum illi Imperatorii tituli in A. Bulla tributi,
indicare debent quidem prærogativam dignitatis, non vero
prærogativam potestatis, aut imperium in reliquos Reges.
conf. Diss. Dn. Müldeneri de Protect. ab Imperatore Ecclesiis
utriusque relig. in German. equaliter præstanda §. 1. Multo
minus

minus quando Imperator dicitur Archi-Mareschallus, En-
fifer, Brachium seculare, Advocatus Ecclesiae Universalis,
Dux contra infideles vid. Furstener. de *supremat. Cap. 32.*
hoc in praedictum Protestantium explicandum. Nam
hi per Pacem Religiosam, Instrumentum pacis, plena gau-
dent securitate. Dn. Müldener. *loc. alleg.* Hinc quando in Ca-
pitulationibus Catholico-Romanæ religioni addicti Electo-
res Imperatorem tanquam Advocatum Ecclesiae adstringunt
ad defensionem Ecclesiae Romanæ; Electores Evangelici
non solum eum jubent ab hac cura facessere; Sed etiam
solenniter Imperator promittit, quod illud, quod in far-
ctum est de defensione Romanæ Ecclesiae, nullatenus debeat
in praedictum Evangelicorum vergere. vid. *Capitul. Leo-
pold. artic. 1. Capitul. Josephi art. 1. f.* An vero illa promissio
in novissimo instrumento Pacis Riswicensis exacte servata
sit, & annon Protestantes justam querendi causam habeant,
ob famosum *articulum IV.* eiusdem, aliorum esto iudicium.

§. 29. Tanta fuit Caroli IV. cura in rite ordinandis
Bulla sua illis, quæ ad electionem pertinent, ut & INSTI-
TUTIONEM LINGUARUM addiscendarum Electorum
filiis præscripserit *cap. XXX.* Præsupponens igitur, quod
filii illi verisimiliter Theutonicum idioma sibi naturaliter
inditum sciant, septimo ætatis suæ anno initium jubet face-
re in Grammatica, tum Italica ac Sclavica lingua addiscenda.
Non puto opus esse hic inquirere fusius quid Carolum IV.
permoverit ad hanc constitutionem. Alii cum Goldasto in
Rationali ad A. Bull. p. 103. asserunt, Carolum IV. peritum
V. linguarum fuisse, hinc ipsum variarum linguarum etiam
notitiam requisivisse in Electoribus. Alii Bartolum pro
Autore venditant A. Bullæ. Hunc Germanicam linguam
non calluisse, hinc alias potius linguas Electoribus com-
mendasse. Verum quid opus est conjecturis. Ipse Carolus

fatetur, §. 2. necessariam cognitionem harum linguarum propterea esse, quia illæ linguæ ut plurimum ad usum & necessitatem S. Imperii frequentari sint solitæ, & in his plus ardua ipsius imperii negotia ventilentur. Unde simul patet, mutato nunc Imperii statu omnia simul esse mutata quæ hoc casu Bulla disponit. Hodie longe aliter se habent, inquit Excell. Dn. Io. Sam. Stryk. *Diss. de Controvers. A. Bull. §. ult.* quæ hic disponuntur. De Slavica enim lingua extirpanda potius agi debebat; Italica, sublatis expeditionibus Romanis parum necessaria: Latina autem lingua, quam sub Grammatica hic intellectam volunt, (vid. Dn. Schilter. *Tom. II. Inst. Iur. publ. in Not. ad A. Bull. cap. ult.*) adeo universalis est, ut pro lingua gentium reputetur, & cum exteris sine præjudicio adhibetur, & hinc merito addiscenda. Concordant cum hoc *Capitulat. Leopold. art. 43. & Capitul. Josephi art. 42.* ubi de linguis ita disponitur: *Wir wollen auch in Schrifften und Handlungen des Reichs keine andere Zungen/oder Sprach gebrauchen lassen/denn die Teutsche oder Lateinischen Zungen / es wäre denn zc.*

§. 30. Coronidis loco merito ventilatur, annon & inter abrogata & mutata capitula referendum sit illud, quod in A. Bulla *cap. V. §. fin.* habetur, ubi Imperator vel Rex Romanus *super causis, pro quibus impetitus fuerit,* coram Comite Palatino Rheni respondere paratum se declarat, modo Comes Palatinus non alibi quam in Imperiali curia ubi Imperator præsens extiterit, iudicium exerat. Enim vero antiquum & pervetustum fuisse officium lubenter credo, nam & Carolus IV. de illo meminit ut dudum observato. Accedit quod Comes Palatinus dicatur a Palatio Imperiali, cui tanquam Judex antiquitus præfuit. Strauch. *Dissert. Exoter. 3. n. 3.* Dn. Fritsch. *de Palat. Princip. cap. 13.* Unde citra dubium provenit, quod Palatinus Rheni Judex Impera-

peratoris fuerit constitutus, *Limnæus ad A. Bull. cap. 5. §. fin. obs. 12.* Quamvis vero cum Bodino præcise non sentiam, existimante *lib. 2. cap. 8. de Republ.* hoc iudicio Palatini Imperatoriam Majestatem imminui; cum ex pacto hoc fluat, non vi superioritatis; interim puto, rarum jurisdictionis hujus exercitium contra Imperatorem allegare forsan posse Palatinum. Nam quibus cum Imperatore privata intercedit controversia, contra ipsum tanquam Archiducem Austriæ experiuntur, quo casu vel coram Austregis, vel coram Camera Imperiali conveniri potest. *Reinking. de Regim. Secul. & Eccles. lib. 1. clas. 4. c. 5. n. 3.* Equidem Dn. Schwederus contra Autorem *Justitiæ Cæsareæ Imperialis*, existimantem, hoc iudicium Palatini in desuetudinem abiisse, disputat *sect. 11. Cap. V. §. 21.* ex communi Brocardico: quod non mutatum est, cur stare prohibeatur? Verum jam supra ostendimus §. 8. quam male illud in quæstione de valore legum antiquarum publicarum, in medium afferatur. Sufficit statum in Imperio esse mutatum. Ostensum jam est tot exemplis, quomodo Bulla tacite sit mutata, mutato statu, & modo regiminis. Causas quæ Dn. Schwederus affert, quod ad hoc iudicium pertineant §. 20. illæ privatæ sunt v. c. ex contractu actio; illæ pertinent ad Imperatorem qua Archiducem, & sic ad Judicial Imperii quæ eo tempore nondum constituta. De cetero concedit idem causas status v. c. depositionem Imperatoriam, it. causas Feudales & criminales non pertinere ad hoc iudicium, & recte. Crimina enim Imperatoris sunt vel communia, & tunc in his terris Judicem non agnoscunt; vel sunt propria, quæ ipse ut Imperator committit, quæ si tendant ad destructionem Imperii vel refragentur Capitulationibus, Collegio Electorali communiter cognitio adscribitur, quamvis alii ad ipsa Comitia negotium differendum velint. Ineptum vero
plane

plane est Jus Saxonicum, *Weichbild lib. 1. art. 8.* statuens a Palatino ob tres causas posse Imperatorem capite plecti: Nimirum (1) *ob sedem Romanam desolatam*, (2) *si ad infideles & hereticos transeat* (3) *si uxorem legitimam deserat*. Ineptior vero Glossator est, qui addit: *debere hoc fieri non gladio sed aurea securi* (mit einer güldenenen Parthen) *super margine clypei*, haud dubie ut tanquam heros moriatur Imperator. Sed hæc ad nugas Seculi rudis referenda cum Marq. Frehero *ad Petr. de Andlo lib. 2. c. 10.*

§. 31. Hæc potiora, ut puto, Capita erunt, in quorum præcipuis & plerisque A. Bulla haud exiguam passa est mutationem. Causa mutationis, nimirum immutatio status Imperii, supra fusiùs explicata est §. 12. seq. Quis vero circa hanc mutationem consentire debuerit, forsân non adeo in aprico est. Hoc tamen constat ex monumentis, nullos Statuum reliquorum heic zelum pro non observantia ostentasse, præter Electores. Cum enim ocularis inspectio doceat, nil fere aliud quam Electionem & Electoralia jura concernentia A. Bullam tradere; reliqui Status citra dubium alienum sua cura negotium æstimarunt sese sollicitos gerere, an in aliquibus capitibus observetur vel non? Soli Electores vero interdum unius vel alterius capituli observantiam decreto renovarunt, uti supra vidimus §. 23. Inde porro inferri posse existimo, solum Cæsarem unacum Electoribus debere consentire, quando capitulum aliquod A. Bullæ non amplius observari debet.

§. 32. Acriter vero huic rei reclamarunt & ad huc reclamant reliqui Principes, postquam ipsis non consentientibus dignitas noni Electoratus collata est Serenissimæ Domui Hannoveranæ. Equidem nolo in præsentî memet ingerere isti controversiæ; an collatio noni Electoratus sit contra A. Bullam? Non enim me latet, Anonymum
quen-

quendam plausibiliter urfisse, novo Electoratu nil omni-
 no disponi aut fieri A. Bullæ contrarium. Hanc non ver-
 bis dispositivis aut præceptivis, sed tantum nude narrati-
 vis Numeri septenarii Electoralis mentionem facere; ni-
 hilque aliud ex A. Bulla perspicui, quam eo tempore se-
 ptem Archiofficiales fuisse ad electionem Imperatoriam
 concurrentes, an vero non plures aliquando creari pos-
 sint, salute Imperii svadente, nulla apicula aut literula
 prohiberi. Fateor, qui A. Bullam attente licet perlegerit,
 non deprehensurum tamen esse, ibi præcise præcipi, quod
 non plures quam septem esse debeant Principes Electores.
 Interim in præfenti abstraho ab hac controversia; ac placet
 contra illos qui adversus nonum Electoratum pugnant, di-
 sputare κατ' ἀνθρώπων sive ad hominem, ponendo sed non
 concedendo ipsorum postulatam. Nihilominus dubi-
 um manet, licet concedatur Nonum Electoratum esse
 contra A. Bullam, an hæc præcise cum consensu omnium
 Statuum mutanda sit, an vero sufficiat consensus Impe-
 ratoris & Collegii Electoralis? Ultimum mihi videtur suffi-
 cere, quia non potest probari A. Bullam per modum pacti
 cum omnibus Statibus initi conditam fuisse. Meretur vero
 res altiore indaginem, dicam quid mihi videatur, relicta
 interim cuivis sentiendi & dissentendi facultate.

§. 33. Consideranti vero statum istorum temporum,
 in quibus A. Bulla lata, apparet, nondum Statuum jura in
 id fastigium fuisse evecta, ut leges illis latis, magis per mo-
 dum pacti, uti hodie Recessus & Capitulationes, quam legis
 proprie dictæ, ipsos obligasse, dici possit. Quamvis enim
 leges omnes obligantes in Comitibus aut solenni alio Proce-
 rum confluxu ferre, a longa consuetudine invaluerat, ta-
 men magis Consiliariorum vicem eo tempore videntur
 representasse in legibus latis, & magis accedebant ad subdi-

E

torum

torum & parentium conditionem, quando leges publicæ ferrebantur, quam nunc. Inde etiam profluere existimo verba proemii: matura deliberatione prævia, de *imperialis potestatis plenitudine* statuimus & duximus fanciendas: quæ verba nil de natura pactorum participant uti illa in Capitulationibus: *Wir sollen und wollen / vide verba initialia omnium Articulor. Capit. Leopold. & Joseph. vel illa in Recessibus und haben wir uns mit ihnen (den Ständen) und sie hingegen mit uns sich verglichen.* Potius concludendum cum plerisque DD. Marta de *clausulis p. 1. claus. 259.* Ludov. Rodolphino de *Absolut. Princ. potest. cap. 5. 6.* Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom. 1. lit. C. concl. 243.* Surdo *consil. 303. n. 17.* Bened. Aegid. *ad L. s. ff. de Just. § 7. p. 2. c. 18. claus. 1. p. tot.* hanc formulam denotare potestatem leges ferendi absolutam fere. Hoc alii quidem forte negarent, secundum quos, Bartolus, qui juxta nonnullos hanc Bullam scripsisse arguitur, forsan nimis secure clausulas juris privati, quibus innutritus in Italia fuit, Germanicæ huic legi assuit. Sed illud de Bartolo fabula est, vid. Dn. Pfeffing. *Vitr. illustr. L. 1. t. 2. §. 12.* hoc tamen exinde puto concludi posse, omnes Status & omnem populum fuisse præsentem, sed non ut rogaretur ad Bullam illam una cum Imperatore condendam; sed ut condita promulgaretur iis.

§. 34. Ceterum cum Electoribus aliter hic sese res habet. Quia enim Bulla concernebat negotium Electionis ex jure quæsito jam ipsis competens, facillime dijudicari potest, horum consensum in omnibus requisitum fuisse à Carolo IV. Hinc in *A. B. c. XII. §. 2.* solius duntaxat consensus Electoralis mentio fit: *Habita cum eisdem Principibus Electoribus deliberatione, & de ipsorum consilio, pro bono & salute communi, cum dictis Principibus Electoribus tam Ecclesiasticis quam secularibus, duximus ordinandum & c.* Porro Carolus

rolus IV. *Cap. 3. §. 2.* unice meminit consensus Electorum his verbis: *habita deliberatione cum omnibus Principibus Electoribus, tam Ecclesiasticis quam secularibus, & de ipsorum consilio decernimus &c.* Sic in illis Bullæ Capitulis, quæ incipiunt à *cap. XXIV.* & in Metensi Curia promulgata sunt, mentio saltem fit *assistentiæ S. Romani Imperii Electorum.* Ex quibus omnibus satis patet, nullos alios Status, præter Electores illorumque consensum concurrisse ad Bullam condendam, nullius alterius consensu hinc opus esse, ad illam immutandam.

§. 35. Equidem *cap. XX. §. 2.* Carolus testatur de solenni sua Curia, hanc celebratam fuisse *cum Venerabilibus Ecclesiasticis & illustribus secularibus Principibus Electoribus & multis aliis Principibus & Proceribus,* verum hoc me in mea opinione confirmat, quod Principes & reliqui duntaxat adhibiti sint ad solennem curiam h. e. ut publicationi Bullæ adessent, ast ubi de sanctione ipsa & prævia deliberatione adhibendoque consensu agitur, cum solis Principibus Electoribus deliberatum, & de ipsorum consilio hoc statutum esse, evincunt loca §. præcedenti in medium allata. Accedit quod non ostendi possit, per A. Bullam aliis Imperii Statibus jus quoddam quæsitum fuisse, sed solis tantum Electoribus. Hinc reliquorum Statuum ne quidem mentio facta, quod vel exinde apparet, dum Imperator noviter electus, ne quidem Statuum jura confirmare tenetur, sed tantum Electorum. *A. B. c. 2. §. 8. conf. Dn. Stryk. Diff. alleg. §. 9. & 10.* Quis vero dubitat, Status si ad deliberationem & confectionem A. Bullæ vocati fuissent, non sibi simul prospecturos fuisse de suis Juribus. *vid. Delibat. jur. publ. §. 6.*

§. 36. Exinde nullo negotio etiam apparet, nullam validitatem inesse argumento, quod ex verbis Proem. in suam partem trahunt Principes nonnulli. Dicitur ibi: *infra*

scriptas leges assidentibus nobis omnibus Principibus, Electoribus Ecclesiasticis & secularibus, ac aliorum Principum, Comitum, Baronum, Procerum, Nobilium & Civitatum multitudine numerosa, matura deliberatione praeviae didimus, Statuimus & duximus sanciendas. Illis verbis nil clarius pro Principū causa adduci posse, existimatur. Nam non esse probabile tot principes & Proceres solius pompæ causa assedisse; Imo Autor *Respons. ad Quadrigam Questionum publicarum* ap. Hippolyth. à Lapid. *in Elect. Jur. publ. de Novemvirat. p. 15.* non vult pati, ut sibi persuadeatur, tam numerosam multitudinem ad Comitiam Noribergensia vocatam, exceptis solis Electoribus, in statuenda sancienda ac condenda A. Bulla assedisse ut Kophà Prósopa. Nudæ promulgationis ergo, pergit, universos Imperii Status ac ordines ad solennia Comitiam vocari non attinebat, cum pleraque capita legis solos concernant Electores, quibus itaque vel solis ut promulgaretur sufficere, vel etiam per rescripta, Statibus reliquis ubi opus, in notitiam ferri poterat.

§. 37. Hoc primarium est argumentum quo nituntur ac evincere laborant, omnium Statuum consensu A. Bullam confectam esse, omnium vicissim Statuum consensu Bullam istam etiam immutandam esse circa nonum Electoratum. Verum non desunt variae ad hoc responsiones. Primum enim ille incommodus, non dicam ineptus sensus ex ista explicatione fluit, quod & Comites, Barones, Nobiles, Proceres, qui dicuntur assedisse, habuissent Jus Comitiorum eo tempore. Per Proceres Imperator Carolus citra dubium intelligit supremos & summos officiales Domus Angustæ suæ aliorumque Principum. Quis vero diceret, illorum consensu hodie opus esse in Collatione Electoratus noni. Ergo non potest commodior sensus nulla absurditate laborans exsculpi ex his proemii verbis, quam quod

quod dicatur, illos praesentes fuisse in promulgatione, postquam jam cum consensu Electorum condita esset à Carolo, praesertim cum ostendant hiatus & diversi generis Capitula in A. Bulla, illam non uno tempore fuisse conditam, pars quippe Metis, pars alibi forte condita, Noribergæ vero solenniter promulgata. Nescio etiam quomodo hoc sat clare adhuc confirmetur voce *assedisse* quam Carolus conditor Bullæ adhibet. Notanter credo hoc vocabulum adhibuit, & non aliud ei affine v. c. *adstitisse*. Assistere enim potuisset inferre, quasi auxilium conficiendo praestitissent; jam vero Assidere nil aliud involvit, quam in solenni promulgatione praesentes fuisse Imperatori Status, & ipsi assedisse in hoc confesso sive actu. Propterea tamen non praecise inferendum est, Status assedisse in his Comitibus ut Kophà Prosópa. Nam sufficiebat illis quod promulgationi majoris solennitatis ac pompæ gratia interessent, suffragiis vero circa confectionem abstinuerunt, quia res non ipsos, sed Electores & electionem Imperatoriam concernebat.

§. 38. Instat vero hic Anonymus quidam Autor *Der Vorstellung des hohen Reichs-Rechtens* / atque omnino Statuum consensum & vota ad hanc Bullam requisita fuisse, contendit. Mentem vero suam ita exprimit: Ex historiarum monumentis constare, Carolum M. & ejus Successores nil magis in votis habuisse, quam ut dignitas Caesarea esset hereditaria. Successu temporum vero hereditariam Imperii successionem magis ac magis limitatam, & cum electione ita fuisse confusam, ut Proceres quidem rationem sanguinis haberent, si idoneus heres ad hoc munus esset, necessariis instructus virtutibus sagatis & togatis; tamen hac conditione deficiente, imperatorios heredes praeteriri potuisse. Ex eo tempore Imperatores non per paucos ut nunc, sed per Proceres totius Imperii electos

fuisse, atque hoc in Chronico Spirensi Lehmannum egregie contra Bellarminum evicisse. Durasse hanc liberam omnium electionem ad tempora usque Friderici II. post cuius mortis interregnum XVII. annorum, mentionem fieri in Annalibus, Rudolphum I. a solis Septemviris electum fuisse. Probabile esse, reliquos Proceres ob statum turbulentum Imperii & electionum, sponte sua abstinuisse suffragiorum jure, continuasse vero hos solitarias electiones usque ad Carolum IV. qui in A. B. ad observantiam provocans, tandem lege fundamentali præminentiam Electorum fundaverit. Ex his colligit memoratus Autor, quia in A. B. jus aliquod Electorum fluctuans & incerta recentique observantia nixum, quod antea omnium Principum erat, stabiliendum fuerit; exinde necessario inferri debere, Principes & reliquos Status in Imperio ad deliberationem fuisse adhibitos, & Carolum quæsiturum fuisse, an istorum nomine in posterum soli Archiofficiales temporale caput orbi fidelium eligere deberent. Ergo, concludit, sine consensu Statuum nihil hodie de jure poterit immutari circa caput A. Bullæ de Electione disponens.

§. 39. Non proletarium dubium est, quod hic Anonymus protulit, profundiorum cognitionem historiæ patriæ satis demonstrans. Equidem quod attinet originem Electorum, consentio cum ipso, illam neque Ottonis III. neque alterius Principis aut etiam Pontificis maximi constitutioni expresse adscribendam esse, usque dum illa producat a Bellarmino, Baronio *Tom. II. Annal. ad. Ann. 996.* aut alio hujus sententiæ propugnatore. Interim non videtur mihi firmo talo stare, quæ de tempore interregni post Friderici II. mortem movet, ac si tum demum Archiofficiales septem electionem Imperatoriam ad se traxissent, illaque a Carolo IV. postea publica lege

cor-

corroborata fuissent. Adducta jam huc facientia *in Delibat. Jur. publ. p. 11.* unde nolo hic repetere, illud breviter regerendo, Archiofficiales & Cancellarios Imperii longe ante tempora Fridericii II. aut Rudolphi I. habuisse jus eligendi Imperatores. Historicos quidem, & inter hos Lehmannum, tribuere omnibus Statibus jus eligendi Imperatorem; sed confundere (quod in tanta seculi ignorantia non mirum) *prætaxationem Statuum*, (uti loquitur Albertus Stadenſis sub *A. 1240. fol. 215.*) cum Electione Solenni Electorum. conf. Christ. Gewoldus *de S. Rom Imp. Septemvratu L. 7. p. 122.* Windeck. *de Princip. Elector. origine c. 5. p. 14. sequ.* qui hanc in rem adducunt testimonia *Welberti & Amandi* cujusdam Secretarii Friderici I. vid. etiam Excell. Dn. Schilter. *de Libert. Eccles. Germ. Lib. 3 c. 8.* & in *Comment. ad Jus Feud. Aleman cap. IIX. §. 4.* Conjecturam hanc adjuvat Speculum Saxonicum circa annum 1220. confectum *lib. 3. tit. 57.* dum mentionem facit duplicis Electionis *Principum & Archiofficialium*. Illa fuit nominatio & commendatio aliquot Candidatorum; hæc solennis Electio unius ex Candidatis a Principibus nominatis. Quamvis vero B. Conringio in *tract. de Orig. Jur. Germ. cap. 13.* Judice, magna Epkonis & Glossatoris in putidissimis fabulis sive comminiscendis sive credendis væcordia sit, ita ut nil veteris historiae non peregrinae tantum, sed ne Saxonicae & domesticae quidem tuto inde petere liceat; Et hoc ex *proem. Specul.* etiam pateat, ubi dicitur, *Constantinum M. Saxonibus dedisse leges*, ut adeo Glossæ Weichbildicae non multum tribuat Heig. *quæst. 3. illustr. n. 63.* Gryphiand. *de Coloff. Weichbild. cap. 52.* Nihilominus in illis rebus, quæ aut tempore Speculatoris contigerunt, aut etiam a memoria sua non longe fuerunt remotæ, majorem fidem ipsi posse tribui, existimo, præsertim cum non solius ipsius testimonio
utamur

utamur, sed conjecturas saltem illustremus exinde, de cetero nixi testimonio gravissimi auctoris Alberti Stadensis. Incidunt enim origines harum rerum in illa tempora, ubi clara historiarum luce non semper frui licet. Superstitio, ignorantia bonarum literarum, & inde fluens foeda barbaries omnia occupaverat, nec monasteria inde libera, licet quæ supererat cultus humaniorum literarum, heic domicilium suum constituisse videretur. Monachi qui historiæ horū temporum memoriæ prodendæ vacabant, rudes solidioris politicæ, cronologiæ, & reliquorum subsidiorum veræ historiæ, unice inania Ceremoniarum & inde profluentem modum ditescendi curantes. Hinc videas in hujus ævi monumentis magno studio tradi, ubi Imperator, & quibus ceremoniis, in quo oppido, festum Paschatos, Corporis Christi, & alia inania celebraverit; verum quo ad negotia publica altum ibi sæpius silentium. Hinc de gestis Majorum pauca scimus, alia præsumimus, quædam tantum firmiter & sine formidine oppositi, colligimus. Igitur ut accedamus ad argumentum Anonymi, negamus quod Electorum jus eligendi ante A. Bullam fluctuans fuerit, & demum hoc stabiliendum fuisse cum consensu Principum. Responsionis loco, præter illa quæ ad destruendum hoc adducta, potest porro inservire, quod jam supra tetigi nimirum expressè non confirmari hic Electores, sed Carolum conditorem A. Bullæ ad vetustam observantiam & electionem provocare, tanquam rem indubiam, & quæ eo tempore Statuum consensu non habuerit amplius opus, quia de jure & antiqua consuetudine competiit Electoribus A. B. *cap. 1. in pro. c. 4. §. 2. 3. c. 5. §. 3. c. 9. §. 2.* Nam si hoc fuisset, Conditor Bullæ hoc idem inferere non omisset. Ergo ob hoc caput Status præcise non debuerunt vocari ad conficiendam A. Bullam.

§. 40. Adducitur porro autoritas Doctorum uno ore confirmantium, A. Bullam omnium Statuum consensu esse factam per modum pacti, & hinc consequenter, illorum cum consensu vicissim mutandam esse. Buxtorfius in *Comm. ad A. B. proem.* existimat, licet Imperator legibus mere positivis solutus sit, eum tamen *huic omnium ordinum scitu* (non infert pactum) *factæ & perpetuo valere jussæ legi Imperii ita obstrictum esse, ut per se solus sine Statuum* (rectius Electorum) *consensu immutare nihilve abrogare possit.* Arumæus *de Comitibus cap. 7. n. 129.* Utrumque, ait, A. Bullam incurrit, qua *omnium ordinum consensu* varietas electionis sublata. A Schutizio *in Colleg. Jur. publ. Disp. 1. th. 10. lit. a.* Aurea Bulla à *toto Imperio lata*, sæpius ingeritur. Dieterico A. Bulla definitur, quod sit *pragmatica sanctio*, nata Norimbergæ ab Imperatore & *Statibus Imperii* (recte, si per Status, secundum excellentiam, Electores intelligit) *A. Christ. 1356. in Not. ad Bull. p. 3.* Lampadio *de republ. Rom-German. p. 3. c. 2. §. 25.* audit Bulla *Constitutio Carolina communi Cesaris omniumque Procerum consensu* munita. Conringius doctissimus Annotator Lampadii addit *p. 136* totam A. Bull. vim suam debere conventui publico *omnium ordinum.* Plura hujus farinae testimonia in promptu sunt ex Dn. Schiltero *de libert. Eccles. Germ. lib. 3. cap. 8. §. 15.* Marquardo Frehero *in Epistol. de Palatin. Elector. p. 32.* Lehmanno *Chronic. Spirens. Lib. VII. cap. 35.*

§. 41. Quid igitur, inquis, fiet de tanta cohorte Publicistarum dissentientium, virorum maximam partem celebriorum & irrefragabilis autoritatis? Scilicet deprecamur hic autoritatem magnorum licet virorum. Dudum est quod orbis eruditorum, ea parte qua cultior est, maluerit rationibus decertare, quam allegationibus celebris alicujus Doctoris, à quo si nudam opinionem aliorum de

F

ipsum

ipſius præſtantia tollas , quid de autoritate quaſo re-
manet? In jure publico certe (uti in omnibus ſcientiis ac
diſciplinis) cordatiores dudum obſervarunt , ſi autorita-
tibus pugnare vellemus , nullam ſententiam adeo abſonam
fore , quæ etiam hic non aliquem applaudentem invenerit.
Sic prudentioribus facile ſubolet , quantum ſtudium parti-
um ſeſe ſoleat inſinuare ſcribentibus de materia publica,
& quam ſolenter hic ſcribentis indoles , patria , Princeps
ſub quo ſcribit, indaganda ſit, tum & ſecta cui deditus eſt Pu-
bliciſta momentum afferre ſolet ad deciſionem rei contro-
verſæ. vid. elegans *Epiftola de Scriptor. Jur. publici* Conradi
Sulpitii, ſub quo nomine illuſtrem Kulpifium latere , ge-
nius ſcribendi & multa alia indicant.

§. 42. Igitur ut testimoniis & autoritatibus contra af-
fertionem noſtram prolatis, ſponte herbam porrigamus, ne-
mo a nobis exiget, præſertim cum in nulla diſciplina mul-
tum deferre nudis testimoniis aliorum, adſueti ſimus. Ve-
rum ſi nihilominus contrariæ ſententiæ aſſertores multum
ſpei gloriæque in calculo communi Doctorum ponerent,
illis nullo negotio alios Doctores pondere, numero &
menſura æque graves opponere poſſumus. Nota eſt con-
troverſia de Tutela Electorali in Domo Palatina, agitata
initio ſuperioris ſæculi. Jam eo tempore Dionyſius Gotho-
fredus celeberrimus ille ICTus mentem ſuam declaravit de
Aurea Bulla: *Poſſe dubitari, an verum ſit quod ſcripſerat*
Zeſchlinus Cancellarius Palatino-Neoburgicus in ſuo de legiti-
ma tutela Electorali tractatu: Bullas aureas cauſam habere a
Principe & populo &c. poſſe enim verius dici, Eas non tantum
a Principe i. e. Imperatore, ſed etiam a Principibus Electoribus,
qui in eam conſenſerint, cauſam habuiſſe. Equidem ob hoc
Gothofredus *Novator* audit Zeſchlino in *vindic. Tutelar. §.*
355. cujus opinio nec cum praxi, nec eo quod in L. 8. Cod. de LL.
ſtatuitur,

statuitur, conciliari possit. Verum hoc ipso in hoc puncto imbecillitatem suam prodidit Zeschlinus, qui alias in controversia tutelari sat masculine pugnat. Nam sententia propterea simpliciter non est falsa, quia nova, nec propterea vera, quia communiter creditur, aut antiqua est. Veritati nunquam præscribitur. Convitium autem *novatoris* hodie in omni scibili usitatisimum, non amplius habet illam efficaciam apud mediocriter etiam prudentes & doctos, ut pari passu cum errante, multo minus cum Atheo & nescio quo non, uti olim, ambulet. Quin potius elogium novatoris alicui objectum præsumptionem probabilem, pro substrata materia, facit apud cordatos, esse hunc virum vere eruditum, aut sectari veram eruditionem h. e. de emendatione propria sollicitum & communes errores non speculativos, sed damnosos in vita civili, detegere cupientem. Deinde quando Zeschlinus putat, Gothofredi opinionem de A. Bullæ valore & immutatione, non conciliari posse cum *L. 8. Cod. de LL.* quid aliud facit, quam ut toties a Monzambano sive B. Baron. Pufendorfio exagitatam febriculosam scientiam juris ostendet. Eo tempore quidem hoc pro novo Publicistarum non habebatur, & ipse Gothofredus in Controversia tutelari sæpius hic impingit. Verum si non alia obstant sententiæ Gothofredi de A. Bulla ab Imperatore & Electoribus solum condita, quam *L. 8. C. de LL.* tuto (crede mihi) hoc dubium vel quasi, præterire hodie licebit. An vero cum praxi Imperii concordet Gothofredi opinio mutationem A. Bullæ soli Imperatori & Electoribus concedens, hoc, opinor, sat multis exemplis mutationum, nemine Statuum contradicente, evicimus. Igitur hic acquiescimus B. L. rogantes, ut si in delicata hac materia minus compte minusve solide omnia deduxerimus, magnitudini negotii, tum & parum exercitatis ingenii viribus hoc adscribat.

S.

D.

G.

2177/160
Publica tum rerum facies pacata videtur
Illam cum legum foedera firma tenent.
Hæc sed cum faciem mutans nova tempora pro-
fert,

Leges mutari tunc quoque posse reor.
Imperii regimen Nostri fovet AUREA BULLA
Hoc sed mutato vincula luxat ea.
Id monstrat Phœbi SCHRÖDERUS Nobile germen
Quæ Bullam possit causa movere docens.
Gratulor hos ausus merito, ferat aurea dona
Aurea Bulla Tibi, faxit id, opto, Deus.

Doctissimo Dn. Schrœdero de egregio hoc
eruditionis specimine ita gratulatur

SAMUEL STRYKIUS, JC.
Ser. El. Brand. Consiliar. intimus
& Fac. Jurid. Ordinarius.

1077
m

© The Tiffen Company, 2000

KODAK Color Control Patches

Kodak LICENSED PRODUCT

Inches

Centimetres

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

Faint bleed-through text from the reverse side of the paper, including 'BIBLIOTHEK', 'MARCH', 'FRIDAY', 'JACOBI', 'SERIES', and 'AUF'.

